

DROTTNINGTORGET

Innovatums bildarkiv.

Trollhättan 2015-08-18
Annika Hjortkap

Inledning

När jag blev tillfrågad om Drottningtorgets historia blev jag först lite fundersam. Var skulle jag hitta information? Mig veterligen finns inget samlat dokument om torget, var skulle jag leta? I Innovatums bildarkiv finns ett stort antal bilder med tillhörande texter om platsen. Naturligtvis, där hittar jag upplysningar och dessutom är Drottningtorget nämnt i stadens tidning många gånger under årens lopp.

Varje stad med självaktning har minst ett torg, så också Trollhättan. Torgen är samlingsplatser för olika evenemang, salutorg, marknadsplats och ofta en central punkt i stadskärnan, likaså i Trollhättan. Från 1700-talets början var den centrala platsen med gästgivaregård på Barkebacken, alltså nuvarande Kanaltorget. I mitten av seklet flyttades centrum till Karl Johans torg/Spån/Tårtan. Och år 1918 flyttades torghandel och marknader till Drottningtorget.

Torget bestod från början av berg och åkrar och den genomflöts av ett djupt dike som även passerade Odenskolans gårdsplan. Det fanns många långa och djupa diken i 1890-talets Trollhättan enligt Walter Göransson i hans bildsamling som finns i Innovatums bildarkiv.

Den allra första byggnaden på torget var flickslöjdskolan. Verksamheten startade 1 februari 1849 i den gamla gästgivaregården i kvarteret Parken. Flickslöjdskolan fick så många elever att skolsalen blev för trång efter några år. Kanalbolaget upplät då den gamla friskolan vid Strandgatan och dit flyttade skolan 1 juli 1852. År 1884 flyttades skolan från den gamla friskolan till en ny byggnad på Drottningtorget. Verksamheten bedrevs där till 1937, då skolan flyttades till Stavre och byggdes om till privatbostad.

Nedanstående bild är från början av 1930-talet.

Flickslöjdskolan på Drottningtorget med telegraf- och telefonstationen i kvarteret Tor i bakgrunden.
Bild nr TB-150-014, Innovatums bildarkiv.

1900-talet

Drottningtorget med kvarteret Tor i bakgrunden år 1900. Från vänster Fischerströmska villan (byggd år 1899, blev senare Savoy) i hörnet av Föreningsgatan och Kungsgatan, Östra skolan (Odenskolan, som invigdes år 1896) och IOGT-huset (invigdes år 1895). Bild nr TB-150-001, Innovatums bildarkiv.

Samma plats som föregående bild ett år senare. Fotograf Elise Melén år 1901. Bild nr TB-146-018, Innovatums bildarkiv.

Om Karl Johans torg blev för litet eller om det var av någon annan anledning marknadsplatsen flyttades, vet jag inte. Kanske var det så att när Grand Hotell revs hösten 1913 och ersattes av stadshuset och –hotellet år 1916 att det blev mindre utrymme kvar för torghandel? Det nya stadshuset flyttades ju en bit längre in mot torget på grund av breddningen av 1916-års kanalled.

Drottningtorget mellan år 1907-1909 från vattentornet i kvarteret Skottön, som var klart år 1907. Till höger syns doktor Hellebergs villa i kvarteret Venus i hörnet av Kungsgatan och Föreningsgatan. Huset förefaller vara under uppförande och det stod klart år 1909.

Bild nr ISC-2004-053, Innovatums bildarkiv.

Av nedanstående notis från tidningen 31 maj 1916 framgår också att inte enbart själva byggnaden inkräktade på utrymmet mot Karl Johans torg, utan även planteringarna utanför stadshuset.

Området framför stadshuset
 är kungl. vattenfallsstyrelsen villig
 att upplåta till staden mot en årlig
 avgift av 10 kronor och under
 villkor att det planteras med träd
 och grönt samt mot ett års ömse-
 sidig uppsägning.

1910-talet

Första majdemonstration utmed Kungsgatan, när Drottningtorget håller på att ställas i ordning år 1913.

Bild nr TB-091-040, Innovatums bildarkiv.

Kungsgatan med nyplanterad lindallé. Till vänster Ostebons hus i kvarteret Diana och doktor Axel Hellebergs fastighet i kvarteret Venus vid Föreningsgatan. Till höger flickslöjdskolan, pensionatet Savoy (tidigare Fischerströmska huset som byggdes år 1899) och ett nybyggt varmbadhus. Foto år 1911. Bild nr TB-091-033, Innovatums bildarkiv.

1920-talet

Nedanstående bilder från Innovatums bildarkiv är tagna år 1927.

Södra delen av torget mot Torggatan med samrealskolan och flickslöjdskolan till höger.

Östra delen av torget mot Kungsgatan med flickslöjdskolan till vänster. I bakgrunden kvarteren Polhem och Diana.

Signaturen LOKE skriver under rubriken i "DET TROLLHÄTTAN SOM ALDRIG KOM TILL ....." i tidningen 21 december 1966:

Det kringbyggda Drottningtorget enligt arkitekt Cyrillus Johanssons förslag för 40 år sedan. Den långa fasaden i bakgrunden är »telegrafhuset» — alla andra är framtidsvisioner, som aldrig realiserades.

”För 40 år sedan utlystes en arkitekttävling om Drottningtorgets ordnande – och det är väl inte utan att man så här fyra decennier efteråt börjar undra om det inte är dags att utlysa en ny tävling.

Skall vi vara riktigt ärliga, så är ju denna stadens i särklass centralaste punkt inte alltigenom det trivselställe som man gärna vill tänka sig. Det är stort, närmast jättestort, det är trist, jättetriskt, det är bilbemängt, där finns jättemånga bilar! Fotgängare, taxibilar, raggarbilar, bussar, torghandlare och lottförsäljare slåss om utrymmet – ibland nära nog bokstavligen. Trots att Drottningtorget är ett väldigt stort stycke mark. Låt oss dock glömma dagens förtret och förflytta oss fyra decennier tillbaka i tiden och titta på hur man då tänkte sig Drottningtorgets utformning. Ett kringbyggt torg, en rund saluhall eller en lång byggnad längs Kungsgatan? Någon förslog att salutorget skulle återgå till ”Tårtan” som det var förr i världen. Av det hela blev så småningom – mer eller mindre oberoende av arkitekttävlingen – den torgbild vi har just nu. Det var tre arkitekter – Erik Hahr, Cyrillus Johansson och Sten Branzell – som ägnade sig åt uppgiften. Det förstnämnde ville dra en ny gata från Drottningtorget norr om dåvarande tingshuset (nuvarande stadsbiblioteket) rakt ned till Stadshotellet. Så blev det också, vad det led. Det blev Polhemsgatan. Hr Hahr ville förlägga en saluhall vid Kungsgatan mellan den nya gatan och Föreningsgatan, alltså där Hanssons café och EPA och flera andra begivenheter nu håller till. Saluhallen skulle således sträcka sig längs hela torgets ena långsida mot Kungsgatan. Mitt över torget åt Drottninggatan tänkte sig arkitekten en ”publik byggnad, stadens blivande rådhus” eller någon annan byggnad av offentlig karaktär. Det blev så småningom läroverksbyggnaden.

Göteborgsarkitekten Sten Branzell kom med ett synnerligen radikalt förslag: Drottningtorget skall inte längre vara något torg! Även han drog fram en gata, där Polhemsgatan nu finns, men sedan flyttade han resolut

saluhallsprojektet till Karl Johans torg (Tårtan), vars spirande parkanläggning således skulle försvinna. Enligt ett annat alternativ kunde han tänka sig en cirkelformig saluhall i sydvästra hörnet av Drottningtorget, som han i övrigt ville göra till ett högst konventionellt byggnadskvarter. Hr Branzell tänkte sig också en utbyggnad av tingshuset till en "stadens justitiebyggnad".

Som motivering för att låta torghandeln nöja sig med ett minimum av utrymme anförde arkitekt Branzell, att "behovet i en stad av så stora torg, att alla traktens lantbrukare på utlysta marknadsdagar där ..... (här hade tryckfelsnisse varit framme) på väg att försvinna. På en del håll här i landet ha kommunikationsmedlens förbättring gjort att marknaderna helt och hållet slopats. Att för dessa två till fyra dagar på året reservera en stensatt öken i en stads centrum är alltså ej längre av behovet påkallat. Torget bör ej vara större än att det kan vara tillräckligt för en stads egna behov av torgdagar, och framförallt ej så stort att man på grund av torgets avskräckande ödslighet ej djärves beträda detsamma".

Minsann – vi tror att arkitekten led av torgskräck! Det gjorde i varje fall inte den tredje förslagsställaren, arkitekten Cyrillus Johansson, som inte ritade någon helt genomförd gata norr om tingshuset, utan bara en återvändsgränd, varefter han återvände till Drottningtorget och problemen där. Han ville inrama torget med trevåningsbyggnader, trevligt avskilda från varandra med planterade gårdar. Åt Kungsgatan skulle således ligga fem byggnader, åt Drottninggatan fyra, mot Föreningsgatan skulle uppföras en offentlig byggnad, förslagsvis en brandstation eller ett församlingshem! På ömse sidor om denna skulle mindre planteringar anläggas och genom dessa ledde småvägar för gångtrafiken in mot torget. Åt söder skulle torget bli öppet mot den breda Torggatan och där kunde man någonstans tänka sig en byggnad, som inrymde saluhall och besiktningslokaler. De övre våningarna i husen runt torget skulle bli bostäder, förslagsvis i storleksordningen 3 rum och kök. De ansågs kunna bli mycket begärliga och byggnadens fasader skulle få en enhetligt utformad arkitektur med en eller annan liten variation.

Det blev som det blev alla förslag till trots – eller kanske tack vare. Under alla förhållanden realiserades inte något av förslagen helt och hållet, men förvisso tog man fasta på en del av de nya idéerna. Efter fyra decennier är vi dock mogna för konstaterandet, att Trollhättans jättestora centralplats, benämnd Drottningtorget, är ett ställe, väl värt ingående studium av våra stadsplanerare. Det låter hädiskt men är sant: Drottningtorget är på något sätt klumpigt, även om det på grund av den enorma bilanhopningen visst inte längre kan kallas ödligt. Om tio år eller så är vi kanske beredda att utlysa en ny arkitekttävling "om Drottningtorgets ordnande" – här finns plats för nya djärva idéer! Skall vi våga oss på förhoppningen att man då skall släppa in en smula växtlighet på denna centrala punkt i staden? Och samtidigt jaga bort bilarna så långt vägen räcker, höll vi på att tillägga. Men det gjorde vi inte ..."

Så här såg det ut 6 augusti 1929 när torget iordningställdes.

Östra delen av torget mot Kungsgatan med Torggatan till vänster.

Östra delen av torget mot Kungsgatan med Föreningsgatan till höger.

1930-talet

Flygfoto över centrala staden år 1933. I förgrunden kvarteret Trollet och kvarteret Toppön på ömse sidor om Kungsgatan. Där allén börjar kvarteret Diana till vänster och till höger Drottningtorget med flickslöjdskolan samt taxi- och busstation. Efter Drottningtorget till höger telegraf- och telefonstationen och varmbadhuset i kvarteret Tor. I nästa kvarter Odenskolan (Östra skolan). Till höger mitt i bild Maria Alberts sjukhem som togs i bruk år 1912.

Bild nr TB-150-023, Innovatums bildarkiv.

**Vykort över Drottningtorget år 1932. I bakgrunden telegraf- och telefonstationen som stod färdig år 1917 i hörnet av Kungsgatan och Föreningsgatan med adress Kungsgatan 38.
Bild nr TB-150-012, Innovatums bildarkiv.**

**Läroverket under uppbyggnad år 1935. Skolan stod färdig år 1936.
Innovatums bildarkiv.**

Den första privatägda radiostationen i Trollhättan fanns i kvarteret Stormen. När Televerket hade övertagit radiostationen inrymdes den i kvarteret Tor 4.

Kvarteret Tor vid Föreningsgatan sett från Drottningtorget år 1934. Bild nr TB-122-122, Innovatums bildarkiv.

Kvarteret Tor vid Föreningsgatan sett från Drottningtorget år 1936. Till vänster telegraf- och telefonstationen och i mitten varmbadhuset. Bild nr TB-150-025, Innovatums bildarkiv.

1940-talet

***Drottningtorget med taxistationen år 1946.
Bild nr TB-150-035, Innovatums bildarkiv.***

***Drottningtorget år 1947.
Bild nr TB-147-068, Innovatums bildarkiv.***

1950-talet

*Drottningtorget i korsningen av Drottninggatan, Torggatan och Gärdhems-
vägen år 1950. Till vänster i bild syns tingshuset (som stod klart år 1938) i
kvarteret Älvkvarnen och till höger kvarteret Toppön.
Bild nr TB-150-045, Innovatums bildarkiv.*

*Marknad på Drottningtorget år 1950.
Bild nr TB-150-044, Innovatums bildarkiv.*

***Glass- och korvkiosken på Drottningtorget cirka 1954.
Bild nr TB-150-060, Innovatums bildarkiv.***

***Vy över Trollhättan med Drottningtorget och läroverket år 1954.
Foto från Walter Göranssons bildsamling.
Bild nr TBWG-003-105a, Innovatums bildarkiv.***

Allén med glass- och korvkiosken på Drottningtorget på femtiotalet. I bakgrunden kvarteret Tor.

Foto Sven Stertman.

Bild nr TB-300-013, Innovatums bildarkiv.

1960-talet

Parkerade bilar på Drottningtorget i februari 1962. Kvarteret Diana i bakgrunden.
 Innovatums bildarkiv.

Nyströms hörna i korsningen av Drottninggatan och Torggatan.
Foto Sven Stertman i september 1969.
 Bild nr TB-301-004, Innovatums bildarkiv.

*Nyströms hörna i korsningen av Drottninggatan och Torggatan.
Foto Sven Stertman i juli 1968.
Bild nr TB-301-003, Innovatums bildarkiv.*

1970-talet

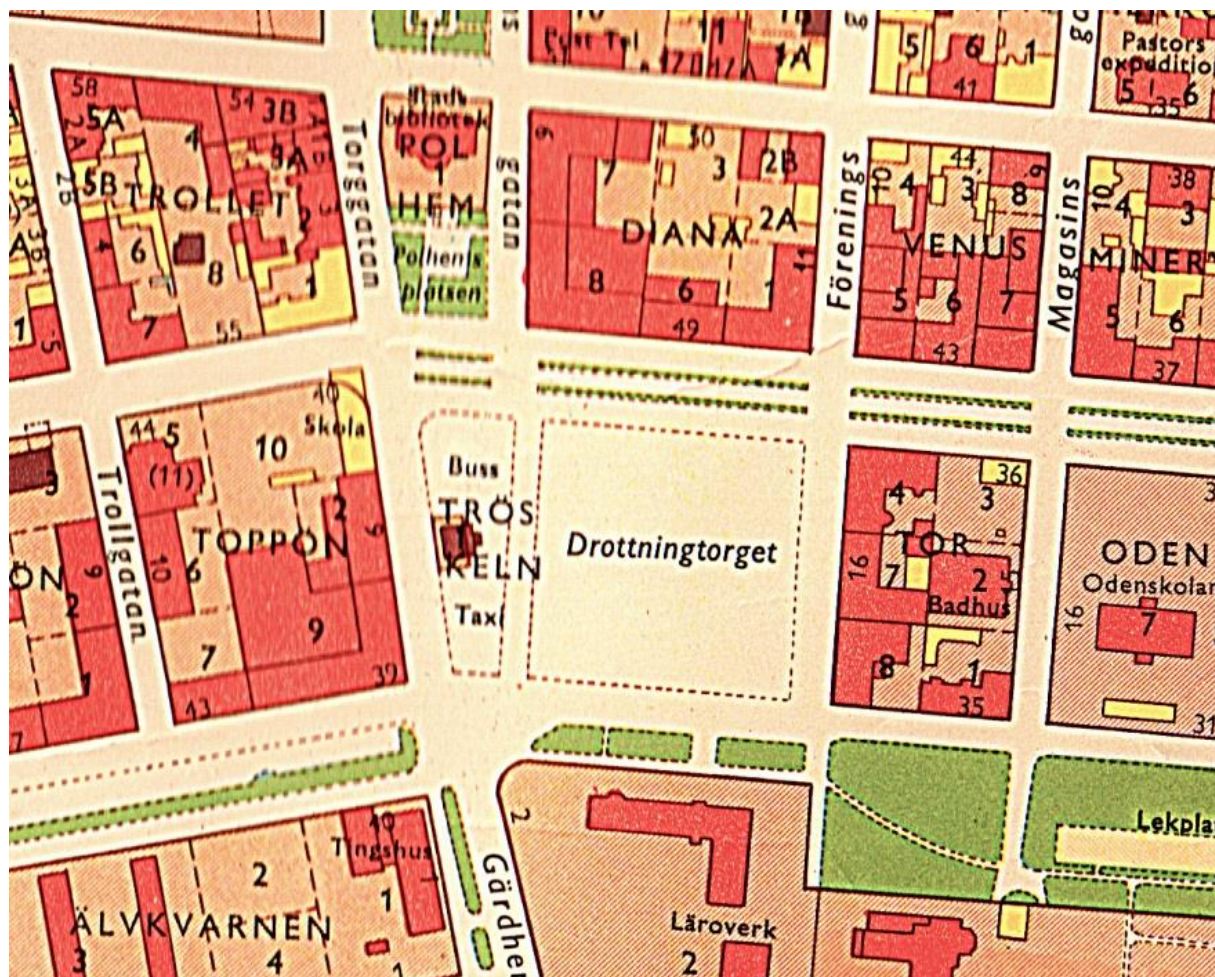
*Korsningen av Drottninggatan och Torggatan vid Drottningtorget i juli 1975. I bakgrunden kvarteret Diana, kvarteret Venus och kvarteret Tor.
Bild nr TB-150-089, Innovatums bildarkiv.*

*Föreningsgatan vid Drottningtorget år 1976 med kvarteret Tor i bakgrunden.
Bild nr TB-122-126, Innovatums bildarkiv.*

1980-talet

I mitten av 1980-talet byggdes Drottningtorget om och Torggatan breddades. Det blev inte mycket kvar av kvarteret Tröskeln.

1955 års stadskarta.

Ombyggnad av Drottningtorget i oktober 1984. I bakgrunden Polhemsgymnasiet.

Bild nr TB-150-112, Innovatums bildarkiv.

Ombyggnad av Drottningtorget i mars 1985. I bakgrunden till vänster kvarteret Diana och till höger kvarteret Tor.

Bild nr TB-150-121, Innovatums bildarkiv.

Ombyggnaden av Drottningtorget i maj 1985. I bakgrunden Kapp-Ahl i Engelska hörnet. Till höger på andra sidan Torggatan skymtar Polhemsplatsen.

Bild nr TB-150-127, Innovatums bildarkiv.

***Ombyggnad av Drottningtorget i mars 1985. I bakgrunden kvarteret Diana med Skandinaviska Banken och Tempo.
Bild nr TB-150-125, Innovatums bildarkiv.***

***Drottningtorget i slutet av 1980-talet.
Bild nr TB-150-094, Innovatums bildarkiv.***

Avslutning

På stadens torg förekommer många olika aktiviteter. Jag har hört berättas att eleverna i gamla samrealskolan hade gymnastik på torget, där tar vi emot kungligheter och andra celebriteter. Marknader, torghandel, buss- och taxitrafik samt en massa andra begivenheter.....

Hemvärnsövning på Drottningtorget våren 1944. I bakgrunden syns tingshuset (färdigt år 1938) i kvarteret Älvkvarnen och till höger kvarteret Toppön.

Bild nr TB-207-092, Innovatums bildarkiv.

KUNGABESÖKET 1951

Hunnen på sin eriksgata till Vänersborg begav sig kung Gustaf VI Adolf på e.m. den 13 aug till Trollhättan, där stadsfullmäktiges ordf., ombudsman Artur Lundqvist, talade vid en medborgareuppvakning på Drottningtorget. Vädret var uselt, men det hindrade dock inte att stadsborna dragit man ur huse för att hälsa sin kung. Under den c:a 3 timmar långa visiten i kraftstaden hann konungen med ett besök på Trollhätte kraftverks kontor och en timslång rundvandring på Svenska flygmotor AB, vars tillverkningar av flygmotorer och grafiska maskiner han följde med synnerligen stort intresse. Före återfärden till Vänersborg gav Trollhättans stad temottagning på Stadshuset.

..... och allra sist

Foto: Annika Hjortkap.

Carl-Harry Stålhanes konstverk avtäcktes 1986.

Källor

Först och främst har jag använt mig av de bildtexter som finns i Innovatums bildarkiv, men dessutom har jag tittat i

Historia och Historier om "Stranna", Trollhätte-Gillets skriftserie del 7, sidorna 24-32
När hände vad i Trollhättan? Lindbom Bengt, 2001.

Gamla bilder berättar, Lindström Bengt, sidan 46-47, 1998.

Diverse tidningsartiklar